

Uit de collectie

Een 'romantisch' gedicht over Zeist

59. ZEIST / PROTESTANTSE KERK

**Oude Kerk in Zeist
(anonieme steendruk
van P.W. van de Weyer
(1816-1880)).**

BIBLIOTHEEK ZHG

Jan Peter van 't Sant

Op de pinksterboekenmarkt op het Broederplein kocht ik een aardig boek¹, uitgegeven ter ere van het honderdjarig bestaan in 1959 van de toenmalige Nederlands-Indische verzekeringsmaatschappij NILLMIJ (nu onderdeel van AEGON). In het boek staan korte verhalen, typering, statistische gegevens, etc., gerangschikt naar de toenmalige elf provincies van Nederland. Om

de bladzij staat er een plaat in uit plaatsen in de betreffende provincie. Teksten en platen stammen uit de periode rond de oprichting van de NILLMIJ, ongeveer uit 1840-1870. Bij de provincie Utrecht staat onder andere een litho van de Oude Kerk in Zeist, afgebeeld bij dit artikeltje. Op de bladzij daarvoor staat een gedicht over Zeist, dat ik u niet wil onthouden. Het is geschreven

in een beetje gezwollen stijl, kenmerkend voor de Romantiek, de cultuurstroming uit 19^e eeuw. Het gedenkboek geeft niet de naam van de dichter, maar gelukkig wel de bron: de Utrechtsche Volks-Almanak. Daarin² staat wel de naam genoemd: M.H. de Graaff en als jaartal 1839. Ik geef u de tekst zoals die in de Volks-Almanak staat:

Seijst
2013
IV-105

‘ZEIST EN DE EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE

Stille woonplaats van de vromen,
Lieflijk Zeist! U prijst mijn lied;
't Is zoo zoet gerust te droomen,
Hier, waar 't harte rust geniet.
Aan het stadsgewoel ontweken,
Vinden wij ons zelven weêr
In deez' lommerrijke streken –
't Heir der driften legt zich neêr.
Sombre bosschen, koele lanen,
Lieve tuinen, vreedzaam land;
Alles schijnt tot rust te manen
In de Zeister lustwarand.
Laat het ligchaam zich verpoozen
Bij 't genot der mijmerij;
In dit oord, doorgeurd van rozen,
Ademt alles poëzij.
Zinneweelde, zielsgenoegen,
Schenkt de eenvoudige natuur;
Al het menschelijke zwoegen
Loutert zij door haar bestuur.
Heil u dus, gij vroomgezinden,
Voedsel voor uw geest en hart
Kunt gij in deez' dreven vinden,
Door geen stadgedruisch benard.
Kalm ziet gij uw levensdagen
Als het daglicht henenvliên,
Want het Godlijk welbehagen
Zal uw ziel ten hemel dragen
Om u hemelrust te biên.

Zeist, 1839 M.H. DE GRAAFF'

Gezien de vermelding van de Evangelische Broedergemeente (EBG) in de titel van het gedicht zocht ik in eerste instantie de dichter in die kringen. De heer M. Gill van de EBG was zo vriendelijk commentaar te geven op dit idee. Hij geeft aan dat ‘... taalgebruik en de hele strekking van het gedicht (...) niet op een lid van de Broedergemeente [duidt]. De regel *Heil u dus, gij vroomgezinden* duidt juist op iemand die niet bij de Broedergemeente hoort.’³ Tenslotte suggereert de heer Gill dat De Graaff wellicht ‘... een soort pionier van de vele toeristen die later (...) Zeist zullen opzoeken [zal zijn geweest].’ Tenslotte gaf de heer Gill nog aan dat de naam De Graaff niet voorkomt op de EBG-begraafplaats. De naam kwam ik ook niet tegen in de doop-, trouw- of begraafboeken uit die tijd van de EBG in het Utrechts Archief.⁴

Verder onderzoek via Google leverde slechts één serieuze kandidaat op voor een dichter M.H. de Graaff. Het Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek, deel 9⁵ noemt een Martinus Hendrik de Graaff (1813 Leeuwarden-1887 Antwerpen). Deze journalist (medeoprichter van de Provinciale Friese Courant) was ook dichter en schrijver over zeer uiteenlopende onderwerpen. Een willekeurige greep daaruit: middeleeuwse verhalen, vermindering van de armoede,

geldbelegging en Erasmus. Zijn eerste werk dat genoemd wordt dateert uit 1834, zijn laatste uit 1871.

Als de gezochte dichter de in de vorige alinea genoemde De Graaff is, dan publiceerde hij zijn gedicht toen hij 26 jaar was. Hij zal op een tocht door Zeist zijn gekomen en getroffen zijn door de mooie natuur hier. Vooral ook moet hem het complex van de Evangelische Broedergemeente zijn opgevallen, dat toendertijd in het kleine schapenhoudersdorpje⁶ zeker zo indrukwekkend was als nu.

Het boek heeft inmiddels een plekje gekregen in de bibliotheek van het ZHG.

Noten

1. W. Jappe Alberts, J.M. van Winter (red.), *1859 Nederland vóór honderd jaar 1959. Gedenkboek uitgegeven ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de NILLMIJ*, ('s-Gravenhage 1959). Genoemde plaat staat op p.118, het gedicht op p.117.
2. L.E. Bosch (red.), *Utrechtsche Volks-Almanak voor 1841*, (Utrecht 1841), p.225-226.
3. E-mail van 10 oktober 2012 van M. Gill aan de auteur.
4. Het Utrechts Archief, toegangscode 1004, 2.10, 1451: Doop-, trouw-, begraafboeken 1746-1863.
5. http://www.dbnl.org/tekst/molh003nieu09_01/molh003nieu09_01_0512.php (geraadpleegd januari 2013).
6. Zie bijvoorbeeld V.A.M. van der Burg, ‘Schapendriften’, *Seijst* 2012-IV, p.101.